

ENESTÅENDE FUNN FRA MELLOMISTIDEN

FJØSANGER er kjent blant istidsforskere over hele verden. Under en utgraving i 1975–77 fant geologer fra Universitetet i Bergen lag fra siste mellomistid, ca. 115 000 til 130 000 år gamle.

Lagene inneholder tusenvis av dyre- og planterester som forteller om en frodigere natur og et varmere klima på Vestlandet enn i dag.

Dette var det første funnet fra denne mellomistiden i Norge. Grunnen til at slike lag er så sjeldne, er at breen under istider vanligvis fjerner alle løsmasser. Fjøsanger-lokaliteten ble oppdaget i 1968. Da ble det funnet selbein, skjell og planterester i morenejord som kom fram i nye veiskjæringer langs Straumevegen, like ovenfor Fana Roklubb. Dette var fossiler som breen hadde skrappt opp og blandet inn i morenen. Boringer gav håp om at uforstyrrede mellomistidslag skjulte seg under morenen, noe utgravingene bekreftet til fulle.

Under den grønne engen skjuler de enestående mellomistidslagene seg. Området er nå fredet, et naturdokument som forskere en gang i framtiden igjen kan få studere.
(Svein Nord)

HVA LAGENE VISTE

I bunnen av den mer enn ti meter dype utgravingen var det fast fjell, dekket av en morene (lag P på tegningen) fra nest siste istid. Oppå morenen ligger det silt (grov leire) (lagene N og M) som ble avsatt på sjøbunnen like etter at breen trakk seg tilbake. Silten er full av baneskjell, som i dag er mest vanlig fra Troms og nord til Svalbard. Pollenprøver viser at det vokste bare gress og urter på land, planter som vi

nå finner på bøyfjellet. Det var altså kaldt, slik en kan vente like etter en istid. Bjørk innvandret like etter. Oppover i det første sandlaget (lag L) kan vi følge den fortsatte klimaforbedringen, hvor strandsnegler og O-skjell var like tallrike som i dag, mens pollenprøver viser at eiken var i anmarsj. I den varmeste delen av mellomistiden (lagene K, J og I) var det nesten rene eike- og basselskoger i Bergensdalen. Det betyr

også at furu og bjørk, sammenlignet med dagens tregrense, krøp mer enn 300 meter høyere opp i fjellsidene. I sjøen var østers og kamskjell vanlige. Det fantes til og med skjell og kalkalger som i dag ikke lever nord for Den engelske kanalen. Mot slutten av mellomistiden kom granen og skapte tette, mørke skoger.

Til forskjell fra granplantefeltene vi ser rundt på Vestlandet i vår egen mellomistid, nådde denne granen fram til Bergen ved egen hjelp.

I begynnelsen av siste istid ble det ved Fjøsanger avsatt 3 meter breslam (lag G). Steinene i dette laget tyder på at en bre kom ut dalen fra Arna og kalvet i Nordåsvatnet. Sjøen ble grågrønn av breslam, slik vi ser i vann foran breene i dag. Men denne breen greide aldri å krysse Nordåsvatnet og nå fram til Fjøsanger. Over breslammet kommer nemlig strandgrus (lag F) med et rikere dyreliv som viser at klimaet var blitt mildere. Funn i Sverige viser at nesten hele Skandinavia ble isfritt på denne tiden.

Først over strandgrusen kommer Bønesmorenen (lag B), som vitner om at breen til slutt gikk over Fjøsanger. Det skulle altså gå om lag 25 000 år av siste istid før innlandsisen hadde vokst seg så stor at Bergen ble overkjørt av breen.

(Foto, grafikk: Jan Mangerud/Eva Bjørseth)

